

Szeretet és hála

10 éve szabadult fel ez a város, amelyben lakunk, amelyet a városa szeretünk. A felszabadulást, amit annyira vártunk, a szovjet katonák hozták el nekünk. Leveleket küldtünk, amit a város lakói írtak, akik a felszabadulásukkor itt voltak. A levelekből a szeretet, a hála hangja csendül ki, az a szeretet, amelyet minden hazáját szerető becsületes ember érez azok iránt, akik szebb, boldogabb, szabad életet hoztak a fasizmus igájában szenvedő elnyomott népeknek.

Amit nem lehet elfelejteni

Nehéz napokat éltünk 1944. végén, s 1945. elején. 10 év telt el azóta, de ez a hosszú idő sem törölte ki emlékezetemből az akkor történeteket. Amikor a gyermekeimre nézek, mindig eszembe jut, hogy az a 10 év előtti március milyen nehéz volt. A hosszú bunkerben tartózkodás után, sokszor kellett a gyermekeimnek azt mondani, hogy nincs kenyér. Pedig úgy csináltam, hogy egy keveset mindig eldugtam, hogy valahogy kitarítsunk.

Ezekben a napokban velem együtt sok édesanya, sóhajtott fel. Talán sosem lesz vége!

És mégis vége lett! A borús, kilátástalan napokat a reménység váltotta fel. Egy márciusi hajnal reggelén, megjelent az óvóhely ajtajában az első szovjet katona. Kemény, határozott tekintettel mentek végig az óvóhelyen, csak akkor nyílt mosolyra az ajkuk, amikor meglátták a fekvő, vagy az ülőkben főtve szorongató gyermekeket. Elvették őket, nézegették, csóválták a fejüket, a sapadt, elgyöngült gyermekek láttára.

Mélyen beleléstem az emlékezetembe, és sosem fogom elfelejteni annak a szovjet katonának az első szavát, aki azt mondta nekem rossz magyarsággal: „mama mindjárt”. Ez azt jelentette, hogy kap a három gyerekem enni. Babgulyás volt. Egy azóta is féltve őrzött alumínium tányérba hozták. Ezek a szovjet katonák tovább mentek, egy azonban közülük itt maradt, és mindennapos vendégünk lett.

Ez a szovjet katona mondta a hosszú évek óta várt örömhírt, „mama nincs van háború”. Ez azt jelentette, hogy vége a háborúnak. Ezek tartoznak a legkedvesebb emlékeim közé.

id. Gáspár Sándorné

Egy marék ajándékdohány

A pipám meg én elválaszthatatlanok vagyunk egymástól. Tudja ezt mindenki rólam, aki csak engem ismer. Amikor elhallgattak a fegyverek, én is feljöttem a bányából. Kínba voltam, rágtam a pipaszárat, szívtam is, de hiába, nem füstölt, mert nem volt belevaló. Így bandukoltam az úton nagy szomorúan, amikor találkoztam egy szovjet katonával. Megállított. Azt kérte, miért nem füstöl a pipám? — Túl magyará-

zom, hogy nincs belevaló. — Ej papa — mondja erre, csóválja a fejét, aztán mahorkát vesz elő, és a kezembe nyomja. Megkóstolom, sem tudtam, mert tovább siettem. Rágyujtottam. Szívtam, ízlelgettem az ajándék dohányt, a szovjet emberek segítségének ezt az első jelét, fújtam, a bodros karikákat és nagyon boldog voltam. Azt a pipadohányt soha sem felejttem.

Rabovszky Ferenc

Egy szovjet katona édesanyja

1945 tavasza. Kemény harcok dúltak Várpalota magyar város határában. A fasiszták ékeserediten ellenálltak, nagymennyiségű páncélcsoport és gepesített gyalogságot vetettek harcba. Az egyik támadás során Ivan Szkladcsikov tőrszörnyű harcokcsija haladt az elleneséget támadó oszlop éjén. A bátor harcos ebben a csatában hősi halált halt. Várpalota lakosai emlékművet emeltek a hős szovjet katonák sírjára.

Ivan Szkladcsikov Cse'jabinsziban született. Gépész volt az ottani traktorárban. Nemrégiben felkerestük édesanyját, Maria Szemjonovna Szkladcsikovát.

Hosszú ideje foglalkoztatott a gondolat — mondta —, hogy ellátogassak fiam síriához és hegylevelet adozzam a szülőföldjüktől távol elesett katonák emlékének.

Maria Szemjonovna közölte kérését a Szovjetunió Legfőbb Tanácsa Elnökségének elnökeivel és röviddel ezután megérkezett Budapestre, majd Várpalotára. Az elesett páncélosok füstlevegője emlékművön a következő felirat olvasható: „Őrök dicsőség a legyő-

zetetlen Vörös Hadsereg hőseinek, akik a fasizmus igája alól szabadították fel a magyar népet.”

A város lakossága szeretettel fogadta Szkladcsikova asszonyt. Maria Szemjonovna több ízben elbeszélgetett katonákkal, bányászokkal, gyerekekkel. A városi tanácshoz is ellátogatott.

A magyar barátok búcsúzóul könyvet ajándékoztak Szkladcsikova asszonynak, am'ly arról szól, hogyan építik a szocializmust a Magyar Népköztársaságban. A várpalotai bányászok és a városi tanács tagjai magyar- és orosznyelvű ajánlást írtak a könyvbe. „Egy hős szovjet anyának, akinek fia Magyarországra felszabadításért harcolt és 1945 március 21-én Várpalotán hősi halált halt” — hangzik az ajánlás.

M. Sz. Szkladcsikova hazatérése után beszámolt honfitársainak magyarországi útjáról.

— Anyai szívemmel megéreztem, hogy a népek barátságát, amelytől vérrel pecsételték meg, soha senkinek nem sikerül megbonthatnia.

(Megjelent az Ogonyok 1955 február 20-i számában.)

Az első tavasz...

1945 március végefelé még a magam készítette óvóhelyen bújunk. Főtöttünk gyilkolt, pusztított a háború. Az egyik nap — és ezt a napot nem lehet elfelejteni — nyílt az ajtó és belépett egy ismeretlen egyenruhás katona, ránkmosolygott, aztán odament a kislányomhoz és az ölébe vette. Még a feleségem ijedten utána is nyúlt, de ő nevetve mondta, „mamma, nem féni” és simogatta, csókolgatta a kislányemet. Amikor elment még szólni sem tudtunk, csak néztünk egymásra. Nemsokára egy másik szovjet katona jelent meg. Most már mindannyian szeretettel, bizakodva néztünk rá, és egyikünk sem csodálkozott, amikor feleségem kenyeret kért a kislány számára. Szó nélkül elietett, de kis idő után ismét megjelent, kezében a kenyérral, amit szeretettel nyújtott át feleségemnek. Aztán tovább ment. Harcolt, úzte a fasisztákat.

Amikor feljöttünk a pincéből, érzem, hogy örülök a tavasznak. Életemben először örültem a tavasznak, először voltam úgy igazából boldog, mert tudtam, hogy új élet születik, és mély háttal gondoltam azokra, akik elhozták ezt a tavaszt.

Mórocz József.

Családunkhoz tartoztak...

Városunktól is eltávolodott a háború zaja. A felszabadulás futó, szinte percenkig tartó ismeretlege után nem volt alkalmunk jobban megismerni azokat az embereket, akiknek szabadságunkat köszönhetjük.

Az egyik nap lakókat kaptunk, nem hiába mondja a közmondás, lakva ismeri meg az ember egymást. Igazán én is ekkor ismertem meg a szovjet embert. Először figyelmességükről győződtem meg. A lakószobába a világért sem léptek volna be. De minket annál többször behívtak magukhoz. Ilyenkor gazdagon megvendégeltek ennyival és talán meg is sértődtek volna, ha búcsúzásként nem fogadok el egy-két csomag cigarettát. Teljesen a családhoz nőttek. A család örömeit, bajait, sajátjukénak érezték.

Egy kis esetet mondok el: Egy nagy zivatar után, aggódoma érkezünk haza, nem tudtuk, mi történhetett a kottlóssal és csibével. A szovjet hadnagy már az ajtóban várt és megnyugtatót bennünket, hogy még idejében biztonságba helyezte a kottlós „családot”.

Apró töredékek, a megváltozott élet első szakaszából, olyan emberekről, akiket éppen az apró hétköznapi megnyilvánulásokból zártunk szívünkbe.

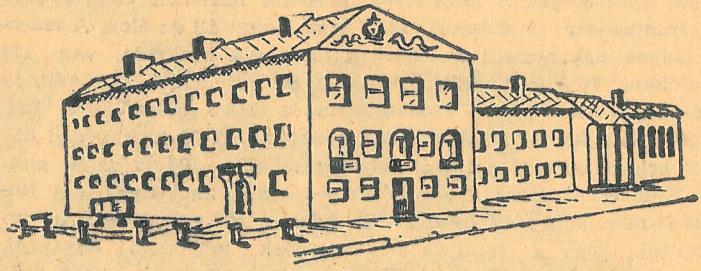
Vanyó József.

Mamka, te a mi mamkánk is vagy...

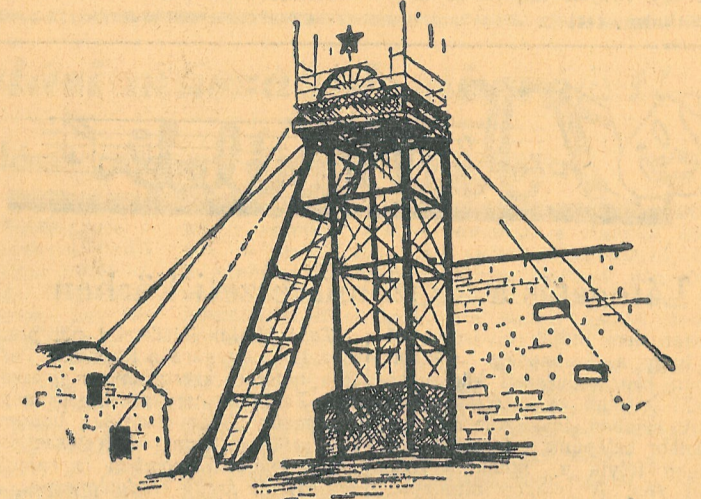
A németek és a nyilasok sok rosszat fecsegték össze a szovjet emberekről. — Mennyire másnak ismertem meg őket, már első találkozásunk alkalmával. A homokbányában húzódtunk meg, amikor bejött két szovjet katona és elkérte a karbitámpát. Az igazat megmondva, attól tartottunk, hogy nem fogják visszahozni. Amikor végigjárták az óvóhelyet, udvariasan megköszönték és visszaakasztották a lámpát a helyére. Később, édesanyjamat látogattam meg, ahol három szovjet tiszt lakott. Ezek a napok nagyon nehezek voltak, a háznál bizony még kenyér sem igen kadt. Mi'yen jó volt, hogy a szovjet emberek mindenüket megosztották velünk. O'yanok voltak, mintha a családhoz tartoztak volna, édesanyjának meg azt mondták: mamka, te a mi mamkánk is vagy”.

id. Izer József.

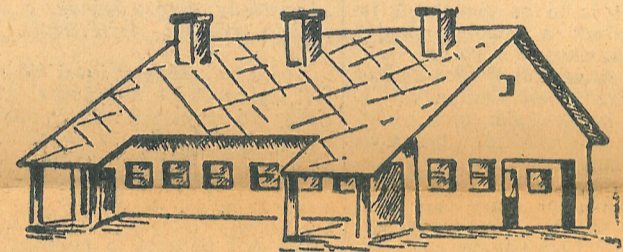
10 szabad évünk alkotásaiból

A vőjárstanuló intézet épülete

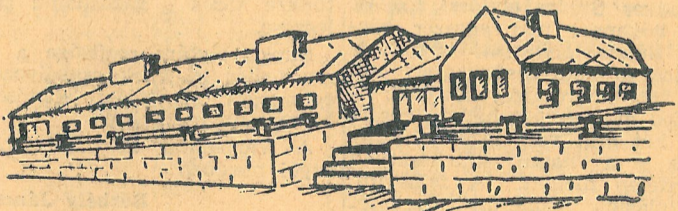
A Beszáló-akna, 5 éves tervünk alkotása

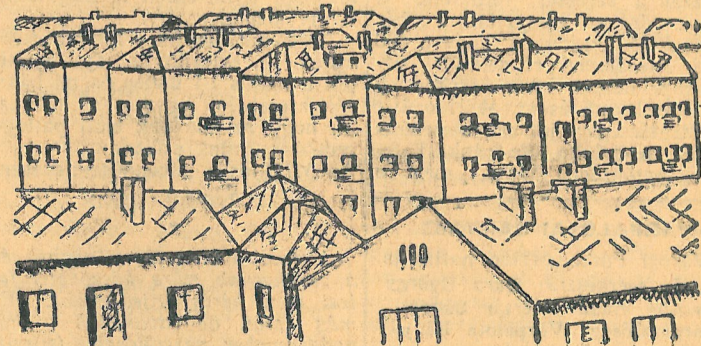
A Rákosi telepi óvoda

As új városi kórház

As új általános iskola

800 minden igényt kielégítő lakás készült a felszabadulás óta